

ÖĞRETMENLERİN ÇOK KÜLTÜRLÜ KİŞİLİK ÖZELLİKLERİ VE İNFORMEL İLETİŞİM

Esef Hakan TOYTOK (*)

Muhammet Behçet YILDIRIM (**)

Öz

Bu çalışmanın amacı ilkokul, ortaokul ve liselerde görev yapan öğretmenlerin görüşlerine göre çok kültürlü kişilik özellikleriyle; okullarda görülen informal iletişimin düzeyini belirlemektir. Araştırma betimsel ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiş olup; ölçme aracı olarak “Öğretmenlerin Çok Kültürlü Kişilik Özellikleri ile Okullarda İnförmel İletişim” ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın evreninin Siirt il merkezindeki resmi okullarda bulunan 2051 öğretmen oluşturmaktadır, Araştırmanın örneklemini basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen toplam 619 öğretmen oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler SPSS 21 ve MPlus 7 programlarında organize edilerek, frekans tabloları, uyum istatistikleri, açımlayıcı faktör analizi, geçerlik ve güvenilirlik analizleri, doğrulayıcı faktör analizi, Mann Whitney U ve Kruskal Wallis analizleri yapılarak tablollaştırılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma bulgularına göre; öğretmenler çok kültürlü kişilik özelliklerinden kültürel empati ve açıklık becerilerini yüksek düzeyde sergilediklerine yönelik algularının olduğu görölmüştür. İnförmel iletişim becerileri ölçeğinden elde edilen bulgulara göre de; öğretmenlerin informal iletişimi kullanma sıklığına yönelik algularının yüksek düzeyde; informal iletişimin olumlu sonuçları orta düzeyde, kullanılma nedenlerine yönelik algularının ise düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Formel İletişim, İnförmel İletişim, Çok Kültürlülük, Kişilik, Çok Kültürlü Kişilik Özellikleri.*

*) Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Yönetimi Ve Denetimi Anabilim Dalı, (e-posta: hakantoytok@hotmail.com). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3638-1901>

**) Milli Eğitim Bakanlığı, Siirt İl Milli Eğitim Müdürlüğü Sosyal Bilimler Lisesi (e-posta: muhammet4506@hotmail.com). ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3000-4243>

Informal Communication With the Multicultural Personality Traits of Teachers

Abstract

The aim of this study is to determine the level of informal communication seen in schools with multi-cultural personality characteristics according to the opinions of primary, secondary and high school teachers. The research was carried out in the descriptive relational survey model and the "informal communication in schools" scale was used as a measurement tool with multicultural personality characteristics of teachers. 2051 teachers in the official schools of Siirt province of the universe of the research constitute the sample of the research with a simple random sampling method selected by a total of 619 teachers. The data obtained from the study were organized in SPSS 21 and mplus 7, and the frequency tables, compliance statistics, descriptive factor analysis, validity and reliability analysis, confirmatory factor analysis, Mann Whitney U and Kruskal Wallis analyses were performed. According to the research findings, teachers have perceived that they exhibit cultural empathy and openness at a high level from multicultural personality traits. In addition, it was found that teachers have a perception that they use cultural empathy skills, which is a dimension of multicultural personality traits, more than other dimensions. Teachers have high levels of perceptions of the frequency of informal communication in schools; it was found that the positive results of informal communication were moderate and their perceptions for reasons of use were low.

Keywords: *Formal Communication, Informal Communication, Multicultural, Personality, Multicultural Personality Characteristics.*

Giriş

Dünyada yaşanan teknolojik gelişmeler ve küreselleşmeye bağlı olarak teknolojik kültürler arası etkileşim geçmişe oranla hiç olmadığı kadar artmıştır. Yaşanan bu gelişmeler; bir yandan farklı kültürlerin bir araya gelerek çok kültürlü ortamlar oluşturmalarına neden olurken; bir yandan da bir araya gelen kültürlerin olumlu ya da olumsuz olarak birbirlerini etkilemelerine neden olmaktadır (Hossain ve Aydın, 2011; Yanık,2012). Küreselleşen dünyada oluşan çok kültürlü ortamlar; toplumların birbirine benzemelerine neden olurken diğer taraftan da toplumların kültürlerinin kendi içlerinde bile farklılaşmasına yol açmaktadır (Say, 2013). Kısaca Banks'ın (2009) araştırmasında ifade ettiği gibi, küreselleşme ve teknolojiye yaşanan gelişmeler nedeniyle yaşadığımız dünya geçmişe oranla çok daha karmaşık ve sıkıntılı bir yaşam alanına dönüşmüştür. Etnik köken, ırk, cinsiyet ve sosyal sınıf gibi kavramların ön plana çıktığı ve farklılıkların vurgulandığı günümüz dünyasında çok kültürlülük üzerinde önemle durulması gereken bir kavram olarak görülmektedir.

Çok kültürlülükle ilgili yapılan tanımlamalara bakıldığında çok kültürlülük; toplumların farklı etnik, köken, dini ve sosyal sınıflardan meydana gelmesi (Yazıcı, Başol ve Toprak, 2009); ırkçılığa karşı çıkılarak, farklı kültürel değerlere sahip toplumların bir

arada yaşaması (Yakışır, 2009) ve bir arada yaşanan bu toplulukların eşit haklara ve statüye sahip olmaları olarak tanımlandığı görülmektedir (Aydın ve Kaya; 2007; Başbay ve Kağnıcı 2011). Çok kültürlülük kavramı ilk başlarda siyaset, kültür ve sosyoloji ile ilgili bir kavram olarak kullanılırken (Cogan ve Pederson, 2001; Valentin 2006), daha sonra bu kavramın eğitimde de kullanılmaya başlandığı ve eğitimde yapılan araştırmalarda çok kültürlülüğe yer verildiği görülmüştür (Nieto ve Bode, 2012; Kaya ve Aydın, 2007). Artık günümüzde eğitim anlayışlarında farklılıkların öne çıkarıldığı ve eğitim açısından farklılıkların daha fazla önemsendiği bilinen bir gerçektir. Birçok alanda olduğu gibi eğitim anlayışlarında da çeşitliliğin ve farklılığın birer zenginlik unsuru olarak kabul edilme anlayışı sayesinde farklı etnik, ırk, dil ve dine mensup olan öğrencilerin okullarda birer zenginlik unsuru olarak görülmektedir (Banks, 1993; Kaya ve Aydın 2013). Bu bağlamda okul ortamlarına çeşitli kültürlerden gelen öğrenciler aynı zamanda karşılıklı kültürel etkileşimi ve yayılmasını da sağlamaktadırlar (Nieto ve Bode 2012). Okullarda uygulanan çok kültürlü eğitim uygulamaları ek olarak okullarda demokratik ortamların oluşturulmasında da önemli düzeyde katkı sağlanmaktadır. Bu demokratik anlayış bireylerin farklı kültürlerle saygı duymaları ve farklı kültürlerle bir arada yaşama gibi beceri kazanmalarını önemli düzeyde geliştirmektedir (Nieto ve Bode, 2012).

Eğitim-öğretim sürecinin en önemli yapı taşı konumunda olan öğretmenler diğer öğrenci kazanımlarında olduğu gibi çok kültürlülük ile ilgili kazanımlarda da kilit rol oynamaktadırlar. Çok kültürlü eğitimde öğretmenlerin rolü, öğrencilerin bireysel farklılıklarını dikkate alarak, eğitim öğretim faaliyetlerini düzenlemesi ve adaletli bir eğitim ortamını sağlamaktır. Çok kültürlü eğitim sistemlerinde öğretmenlerin ırkçılığa karşı olmaları ve farklı kültürlere sahip öğrencilere karşı ayırım yapmadan eşit mesafede durabilmesi gerekmektedir (Cogan ve Pederson, 2001; Reiter ve Davis, 2011). Çok kültürlülük konusunda bilgi sahibi olan öğretmenler diğer meslektaşlarına göre okullarda ortaya çıkabilecek ayrımcı ve ırkçı davranışlarla baş etme becerilerinde başarılı olmakta, sınıflarında daha az duygusal ve davranışsal problemlerle karşılaşmaktadırlar (Kitsantas ve Dabbagh, 2010; Brown, 2007).

Çok kültürlülükle yakın ilişki içerisinde olan bir diğer kavramın da iletişim olduğu görülmektedir. İletişim ile ilgili alan yazında birçok tanımının yapıldığı görülmektedir. İletişim kısaca; insanların arasında köprü görevi görerek, insanların duygu, düşünce ve bilgilerini birbirine aktarmada kullandıkları kavramdır (Geçikli, Serçeoğlu ve Üst, 2011). Bu kavram aynı zamanda başlangıcı ve sonu belli olmayan, karmaşık bir dizi sürecin de toplamı olarak görülmektedir (Gürgen, 1997). İletişimi bir buzdağı olarak düşünüldüğünde, bu buz dağının sürekli görünen tarafını formel iletişim, görünmeyen ve suyun altında kalan esas büyük bölümünü de informal iletişim olarak görülebilir.

Buzdağının görünen kısmı olan formel iletişime bakıldığında, bir örgüt içerisinde daha önceden belirlenen kurallar çerçevesinde gerçekleştirilen ve hiyerarşik özelliklere sahip bir iletişim biçimi olarak tanımlanmaktadır (Gürgen, 1997). Ancak formel iletişimin bir örgüt içerisinde çalışan bireylerin isteklerinin ve beklentilerinin büyük bir bölümünü kar-

şılayamadığı görülmektedir. Bu nedenle örgütlerde kullanılan formal iletişimin örgüt için yeterli olmadığı; çalışanlar buzdüğının görünmeyen kısmını oluşturan informal iletişime başvurmaktadır (Shibutani, 1996). Pfiffner (1960)'e göre informal iletişim, formal iletişimin aksine belirli bir hiyerarşi şeklinde adım adım planlı oluşturulan bilgi akışı yerine, genellikle çelişkili ve anlaşılması zor olan bir iletişim olarak ele alınmıştır.

İnformel iletişimin örgütlerde doğru bir şekilde kullanılması, örgütsel amaçlara ulaşılmasına katkı sağlaması açısından oldukça önemlidir (Bansal ve Voyer 2000). İnformel iletişiminin örgüt içinde doğru ve istenilen bir şekilde ağ oluşturması durumunda örgütte çalışanlar arasındaki bağların kuvvetlendiği ve çalışanların psikolojik ihtiyaçlarını gidererek uyum içerisinde olmalarını sağladığı görülmektedir (Eğimli ve Bitirim, 2008). Ayrıca örgütlerde informal iletişim sayesinde iletilmek istenen mesajlar, çalışanlara hızlı bir şekilde ulaştırılmasına da yardımcı olmaktadır (Eroğlu, 2006). İnformel iletişimin örgütlerde doğru bir şekilde kullanılmaması durumunda ise çeşitli problemlere yol açtığı bilinmektedir. Özellikle informal iletişimin içinde bulunan dedikodu, örgüt içinde bireyler arasında çeşitli gruplaşmalara ve örgütteki verimliliğin düşmesine neden olmaktadır (Kılıçlıoğlu, 2008).

Tüm bu açıklamalar çerçevesinde örgütlerde olumlu ve olumsuz sonuçlar doğurabilen informal iletişim kavramı ile okul ve sınıflar için birer zenginlik kaynağı olarak görülen, her geçen gün önemi artan öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özelliklerinin ve arasındaki ilişkinin belirlenmesi oldukça önemli olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırmanın amacı kültürel çeşitlilik bakımından birçok zenginliği içinde barındıran Siirt ilinde görev yapan öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özellikleri ile informal iletişim algıları arasındaki ilişkiyi belirlemektir.

Yöntem

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özellikleri ile informal iletişim düzeylerini saptamaya yönelik ilişkisel tarama modelinde betimsel bir araştırmadır. Betimsel araştırma modelleri daha çok geniş kitlelerin görüşlerini özelliklerini betimlemeye çalışan araştırmalardır (Akgün, Öztürk, Çakmak ve Demirel, 2015, s.177).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Siirt İli Merkez ilçesinde görev yapan toplam 2051 öğretmen oluştururken, örneklemini ise basit seçkisiz örnekleme yoluyla seçilen toplam 619 öğretmen oluşturmaktadır. Can (2016)'ya göre evreni oluşturan varlıkların toplam sayısı bilindiğinde hata paylarına göre kabul edilebilecek örneklem sayıları tahmin edilmektedir. 6000 kişiye kadar bulunan bir evrende %95 güven düzeyi için gerekli olan örneklem büyüklüğü ($p = .05$) anlamlılık düzeyinde 361 kişi olarak belirtilmiştir (Büyüköztürk ve arkadaşları, 2008). Buna göre araştırmada Siirt il merkez ilçesinde 619 öğretmenden elde

edilen verilerden yola çıkarak ulaşılan sonuçlar evreni yansıtmaya gücündedir. Araştırmada örnekleme ait bilgiler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Araştırma Örneklemindeki Öğretmenlerin Demografik Dağılımları

Değişkenler	N	%
<i>Cinsiyet</i>		
Erkek	369	59,6
Kadın	250	40,4
<i>Okul Türü</i>		
İlkokul	105	17
Ortaokul	191	30,9
Lise	323	52,2
<i>Kıdem</i>		
5 yıl ve altı	329	53,2
6 ile 10 yıl arası	139	22,5
11 yıl ve üzeri	151	24,4
<i>Doğum Yeri</i>		
Siirt	336	54,3
Diğerleri	283	45,7
<i>Kendinizi Kaç Dilde İfade Edebiliyorsunuz?</i>		
Bir	151	24,4
İki	329	53,2
Üç	139	22,5
Toplam	619	100

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veri toplama aracı olarak “*Öğretmenlerin Çok Kültürlü Kişilik Özellikleri (ÖÇKKÖ)*” ile “*İnformel İletişim Ölçeği (Oİİ)*” olmak üzere iki farklı ölçek kullanılmıştır. Öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özelliklerini belirlemek amacıyla Van Der Zee ve Oudenhoven (2000) tarafından geliştirilen “*Öğretmenlerin Çok Kültürlü Kişilik Özellikleri*” ölçeği Polat (2009) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Ölçeğin maddelerinin; 11’i kültürel empatiyi (3, 4, 15, 16, 21, 25, 26, 29, 30, 32 ve 33), 6’sı sosyal girişimi, (1, 2, 7, 8, 10, 12) 7’si duygusal dengeyi, (6, 9, 14, 17, 23, 24, 27) 5’i açıklığı (18, 19, 20, 22, 28) ve 4’ü (5, 11, 13, 31) ise esnekliği ölçmektedir.

Doğan (2017) tarafından geliştirilen informel ölçeği (Oİİ) ise; örgüt içindeki bireylerin informel iletişimi ne kadar kullandıklarını ortaya koymak amacıyla oluşturulan bir ölçektir. Oİİ 23 maddeden ve beş boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte informel iletişimin kul-

lanma sıklığı boyutunda (1,2,3,4), İnfornel iletişimin oluşma nedenleri (5,6,7,8) infor-
mel iletişimin kullanılma nedenleri (9,10,11,12), inforinel iletişimin olumsuz sonuçları
(13,14,15,16,17) ve inforinel iletişimin olumlu sonuçları (18,19,20,21,22,23) maddeden
oluşmaktadır.

Geçerlilik ve Güvenirlik

Araştırmanın konusuna karar verildikten sonra okullardan veri toplamak için Siirt
Milli Eğitim Müdürlüğünden gerekli izin alınmıştır. Geçerli ve güvenilir sonuçlar elde
etmek amacıyla örnekleimde yer alan öğretmenlere çalışmanın amacı ve önemi hakkında
gerekli bilgilendirme yapılmıştır. Veri toplama araçları kullanılmadan önce veri toplama
araçlarının puanlaması, geçerlik ve güvenilirlik sonuçları incelenmiştir. İlk olarak ölçeğin
geçerliliğiyle ilgili doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır; ancak Polat'ın (2009) yapmış ol-
duğu çalışmadaki verilerin faktör yapı analizleriyle; yapılan faktör analizleriyle birbiriyle
uyuşmadıkları görülmüştür. Ölçekte yer alan maddelerin bazılarının; ölçülmek istenilen
boyut dışında; ölçekte yer alan başka bir boyutla ilişkili olduğu görülmüştür. Bu nedenle
yapılan doğrulayıcı ve açımlayıcı faktör analiz sonuçlarına göre sosyal girişim, duygusal
denge ve esneklik boyutları ölçekten çıkarılmış, sadece açıklık boyutuyla kültürel empati
boyutunun kullanılmasına karar verilmiştir. Ölçeğimizdeki faktör yapılarının güvenilirlik
indekslerine bakıldığında; kültürel empati boyutunda güvenilirlik katsayısı 0.87 düzeyin-
de, açıklık boyutunda ise 0.72 düzeyinde güvenilirlik katsayısı elde edilmiştir.

Araştırma modelinin geçerliliğine ilişkin çok kültürlü kişilik özellikleri ölçeği FIT
değerleri Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Çok Kültürlü Kişilik Özellikleri Fit İndeksleri

	Kabul Edilebilir Aralıklar	Elde Edilen Değerler
<i>Kültürel Empati</i>		
CFI	>0.90	.75
TLI	>0.90	.69
RMSEA	<0.10	.07
SRMR	<0.10	.07
χ^2 : 195.983 serbestlik derecesi (sd): 44 ve p: .000		
<i>Açıklık</i>		
CFI	>0.90	.87
TLI	>0.90	.74
RMSEA	<0.10	.11
SRMR	<0.10	.04
χ^2 : 42.843 serbestlik derecesi (sd): 5 ve p: .000		

Tablo 2'deki değerler incelendiğinde ölçeğin fit indekslerinin RMSEA ve SRMR değerlerinin kabul edilebilir uyum gösterdikleri ancak CFI ve TLI uyum indekslerinin istenilen düzeyde olmadığı görülmektedir. Ölçekten elde edilen veriler incelendiğinde $\chi^2= 195.983$ ve serbestlik derecesinin (sd)= 44 olması ve χ^2/sd değerlerinin 5' ten küçük olması ölçeğin uyum indeksinin kabul edilebilir aralık içerisinde olduğu ifade edilebilir.

Araştırma modelinin geçerliliğine ilişkin informal iletişim ölçeği FIT değerleri Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. İformel İletişim Ölçeği Fit İndeksleri

	Kabul Edilebilir Aralıklar	Elde Edilen Değerler
<i>Kullanılma Sıklığı</i>		
CFI	>0.90	.98
TLI	>0.90	.96
RMSEA	<0.10	.05
SRMR	<0.10	.02
χ^2 : 6.126 serbestlik derecesi (sd): 2 ve p: .04		
<i>Kullanılma Nedenleri</i>		
CFI	>0.90	.99
TLI	>0.90	.99
RMSEA	<0.10	.03
SRMR	<0.10	.01
χ^2 : 3.372 serbestlik derecesi (sd): 2 ve p: .18		
<i>Olumlu Sonuçları</i>		
CFI	>0.90	.89
TLI	>0.90	.82
RMSEA	<0.10	.12
SRMR	<0.10	.05
χ^2 : 91.239 serbestlik derecesi (sd): 9 ve p: .000		

Tablo 3 incelendiğinde İformel iletişim ölçeğindeki tüm boyutlarında elde edilen değerlere göre; fit indekslerinin CFI; TLI RMSEA VE SRMR değerlerinin kabul edilebilir uyum gösterdikleri ancak sadece ölçeğin olumlu sonuçlar boyutunda CFI VE TLI fit indekslerinin kabul edilebilir değerlerin dışına çıktığı tabloda görülmektedir. Ayrıca yapılan güvenilirlik analizinde ölçeğin informal iletişim kullanma sıklığı Cronbach Alpha' s değeri .713 Kullanılma nedenleri .743 ve olumlu sonuçları .840 olarak belirlenmiştir. Bu sonuçlara göre; informal iletişim beceriler ölçeğinin; ölçmek istediği özelliği, ölçekbil-

me özelliğine sahip olduğu ve ölçmek istediği özellikleri doğru bir şekilde ölçtüğü ifade edilebilir.

Verilerin Analizi

Yapılan geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarından sonra elde ettiğimiz verilerin; SPSS istatistik programı ve DFA Mplus versiyon 7 programları kullanılarak analizleri yapılmıştır. Yapılan bu analizlerde alt yüzde (%), aritmetik ortalama (\bar{X}), frekans (f) ve standart sapma (S.s.) değerlerine bakılmıştır. Daha sonra öğretmenlerden elde ettiğimiz verilerin normal dağılım gösterip göstermediklerini anlamak için basıklık ve çarpıklık katsayılarına, çizgi grafikleri ve Q-Q grafiklerine bakılmıştır. Elde edilen ve analizde kullanılan verilere ait histogramlar incelendikten sonra yapılan; Kolmogrov Smirnov testi sonucunda elde ettiğimiz veriler sonucunda normal dağılım göstermediğini tespit edilmiştir. Bu nedenle elde edilen verilerin analizinde non-parametrik testler kullanılmasına karar verilmiş olup; ikili değişkenlerin değerlendirilmesinde parametrik olmayan Mean Whitney U testi kullanılırken ikiden fazla değişkenlerin değerlendirilmesinde Kruskal- Wallis testi uygulanmıştır.

Bulgular

Siirt İl Merkez Milli Eğitim Müdürlüğünde görev yapan öğretmenlerden elde edilen analiz sonuçlarına ait bulgular ve istatistiksel analizlere aşağıda yer verilmiştir. Öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özellikleri ile okullardaki informal iletişime ait boyutlarının aritmetik ortalamaları ve standart sapmalarına ilişkin bulgular Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Aritmetik Ortalama ve Standart Sapma Değerleri

	\bar{X}	S.s
İnformel İletişimin Kullanılma Sıklığı	3,9798	,64940
İnformel İletişimin Kullanılma Nedenleri	2,4192	,87204
İnformel İletişimin Olumlu Sonuçları	3,1430	,81068
Kültürel Empati	4,1193	,54256
Açıklık	3,8236	,61536

Öğretmenlerin informal iletişimi kullanma sıklığının ($\bar{X} = 3,9798$) boyutlar arasında en yüksek ortalamaya sahip olduğu görülürken; informal iletişimin kullanılma nedenleri boyutu ($\bar{X} = 2,4192$) ise öğretmenlerin vermiş oldukları cevaplara göre en düşük ortalamaya sahip boyut olarak görülmektedir. Informel iletişimin olumlu sonuçları boyutuna bakıldığında ($\bar{X} = 3,1430$) aritmetik ortalamayla orta düzeyde olduğu söylenebilir. Öğretmenlerin çok kültürlü kişilik ölçeğinden almış oldukları puanlar incelendiğinde en

yüksek aritmetik ortalamaya ($\bar{X}=4,1193$) sahip boyutun kültürel empati olduğu görülmektedir.

___ Açıklık boyutuna bakıldığında ise kültürel empati boyutuna göre az bir ortalamaya ($\bar{X} :3,8236$) sahip olmasına karşın öğretmenlerin yüksek düzeyde açıklık algısına sahip oldukları görülmektedir. Her iki boyuttan öğretmenlerin ölçekten almış oldukları ortalamalarının yüksek düzeyde olduğu belirtilebilir.

Kişisel Değişkenlere İlişkin Bulgular

Bu bölümde öğretmenlerin informal iletişime ilişkin algı düzeyleri cinsiyet, okul türü, kıdem, doğum yeri ve kendinizi kaç dilde ifade edebiliyorsunuz gibi bağımsız değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğine ilişkin bulgular verilmiştir. Cinsiyet bağımsız değişkeni bulguları Tablo 5'te sunulmuştur.

Tablo 5. Cinsiyet Değişkenine İlişkin Bulgular

Boyutlar	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
<i>İnformel İletişim Kullanılma Sıklığı</i>				
Kadın	326.46	81616.00	42.009.000	.058
Erkek	298.85	110274.00		
<i>İnformel İletişim Kullanılma Nedenleri</i>				
Kadın	280.55	70137.50	38.762.500	.001**
Erkek	329.95	121752.50		
<i>İnformel İletişim Olumlu Sonuçları</i>				
Kadın	310.90	77725.00	45.900.000	.918
Erkek	309.39	114165.00		
<i>Kültürel Empati</i>				
Kadın	324.37	81092.50	42.532.500	.099
Erkek	300.26	110797.50		
<i>Açıklık</i>				
Kadın	312.09	78023.50	45.601.500	.809
Erkek	308.58	113866.50		

N(Erkek)=250 N(Kadın)=369 p < .050*, p < .010**, p < .000***

Tablo 5'te yer alan Mean Whitney U testi sonucunda elde edilen bulgulara göre, informal iletişimin kullanılma nedenlerinin (U=420); p= .001) cinsiyete göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir. Erkek öğretmenler ile bayan öğretmenlerin sıra ortalama puanları arasında anlamlı bir şekilde erkekler lehine bir farklılığın olduğu görülmektedir.

Erkek öğretmenlerle bayan öğretmenlerin hangi maddelere nasıl cevap verdiklerini belirlemek yapılan χ^2 testi sonucunda da; “Çalışma arkadaşlarımla resmi olmayan iletişim kanallarımı bazı durumları veya kişileri eleştirmek amacıyla kullanırım” maddesini erkek öğretmenlerin bayanlara göre her zaman ile çoğu zaman seçeneklerini anlamlı şekilde daha fazla seçtikleri tespit edilmiştir.

Araştırmada ele alınan kıdem bağımsız değişkenine ilişkin bulgular Tablo 6'da sunulmuştur.

Tablo 6. Kıdem Türü Değişkenine İlişkin Bulgular

	Kıdem	Sıra Ort.	H	P
<i>İnformel İletişim</i>				
İnformel İletişim Kullanılma Sıklığı	5 yıl ve altı	316.08	2.419	.298
	6 ile 10 yıl arası	316.82		
	11 yıl ve üzeri	290.47		
İnformel İletişim Kullanılma Nedenleri	5 yıl ve altı	311.76	.295	.863
	6 ile 10 yıl arası	313.18		
	11 yıl ve üzeri	303.23		
İnformel İletişim Olumlu Sonuçlar	5 yıl ve altı	307.75	.463	.793
	6 ile 10 yıl arası	319.02		
	11 yıl ve üzeri	306.60		
<i>Öğretmenlerin Çok Kültürlü Kişilik Özellikleri</i>				
Açıklık	5 yıl ve altı	319.91	2.527	.283
	6 ile 10 yıl arası	305.05		
	11 yıl ve üzeri	292.97		
Kültürel Empati	5 yıl ve altı	317.22	6.010	.049*
	6 ile 10 yıl arası	325.82		
	11 yıl ve üzeri	279.69		

N(5 yıl ve altı): 329, N(6-10 yıl): 139, N(11 yıl ve üzere): 151 p < .050*, p < .010**, p < .000***

Tablo 6'da görüldüğü gibi yapılan Kruskal-Wallis H analizi sonucunda öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özelliklerinin bir boyutu olan kültürel empatinin öğretmenlerin kıdem değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı (H= 6,010; p= .049) tespit edilmiştir. Sıra ortalamaları arasında oluşan bu farklılaşmanın hangi gruplar arasında olduğunu tespit etmek amacıyla; gruplar kıdem değişkenine göre ikiye bölünmüş ve bu şekilde oluşturularak analiz edilmiştir. Analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 7'de sunulmuştur.

Tablo 7. Kültürel Empati Becerileri Kıdem Değişkeni Bulguları

Kıdem	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	p	
Kültürel	5 yıl ve altı	329	249.62	82126.50	21837.500	.033*
	11 yıl ve üzeri	151	220.62	33313.50		
Empati	6-10 yıl arası	139	156.83	21799.00	8920.000	.027*
	11 yıl ve üzeri	151	135.07	20396.00		

p < .050*, p < .010**, p < .000***

Tablo 7 incelendiğinde Mean Whitney U analizine göre 5 yıl ve daha az kıdemi olan öğretmenlerin kültürel empati algılarının 11 yıl ve üzeri öğretmenlere göre anlamlı bir şekilde (U= 21837; p= .033) farklılaştığı görülmektedir. Buna göre beş yıl ile beş yıldan az görev yapmış öğretmenlerin kültürel empati sıra ortalamalarının 11 yıl ve üzeri görev yapmış öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. 6 ile 10 yıl arasında çalışan öğretmenlerin ise kültürel empati sıra ortalamalarının 11 yıl ve üzeri çalışan öğretmenlerin sıra ortalamalarına göre (U= 8920; p= .027) anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmektedir. 6 yıl ile 10 yıl arasında görev yapmış öğretmenlerin kültürel empati sıra ortalamalarının 11 yıl ve üzeri öğretmenlere göre daha yüksek olduğu görülmektedir. Yaptığımız araştırmadaki bu veriler kıdemin artması durumunda; öğretmenlerin kültürel empati becerilerindeki algı düzeylerinin düştüğünü tekrar göstermiştir.

Araştırmada kendini kaç dilde ifade edebilirsin bağımsız değişkenine ilişkin bulgular Tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8. Kendini Kaç Dilde İfade Edebilme Bağımsız Değişkeni Bulguları 1

Kendini Kaç Dilde İfade Etme	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P	
Açıklık	1	151	132.65	20030.50	8554.500	.006**
	3	139	159.46	22164.50		
Kültürel Empati	1	151	133.09	20096.50	8620.500	.008**
	3	139	158.98	22098.50		
Toplam	290					

p < .050*, p < .010**, p < .000***

Tablo 8'deki sunulan Yapılan Mean Whitney U testi sonucunda elde edilen bulgulara göre bir dil bilen öğretmenlerle üç dil bilen öğretmenlerin sıra ortalamaları arasında açıklık boyutunda (U= 8554; p= .006) ve kültürel empati boyutunda (U= 8620; p= .008) anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir. Anlamlı farklılıkların her ikisinde de birden fazla dil bilen öğretmenler lehine bir durumun olduğu görülmüştür. Araştırmada kendini

iki dille ifade eden öğretmenler ile üç dilde ifade eden öğretmenlere ilişkin bulgular Tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9. Kendini Kaç Dilde İfade Edebilme Bağımsız Değişkeni Bulguları 2

Kendini Kaç Dilde İfade Etme	N	Sıra Ort.	Sıra Top.	U	P	
Açıklık	2	329	225.14	74071.00	19786.000	.020*
	3	139	256.65	35675.00		
Kültürel	2	329	225.78	74280.50	19995.500	.031*
Empati	3	139	255.15	35465.50		
Toplam	468					

$p < .050^*$, $p < .010^{**}$, $p < .000^{***}$

Tablo 9 elde edilen bulgulara göre iki dil bilen öğretmenler ile üç dil bilen öğretmenlerin sıra ortalamaları incelendiğinde; kültürel empati ($U = 19995$; $p = .031^*$) ve açıklık boyutunda ($U = 19786$ $p = .020^*$) bir farklılığın olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özellikleri ile informal iletişim becerileri arasındaki ilişkiye dair bulgular Tablo 10'da sunulmuştur.

Tablo 10. Korelasyon Analizi Bulguları

	1	2	3	4
1. İnförmel İletişimin Kullanılma Sıklığı	1			
2. İnförmel İletişimin Kullanılma Nedenleri	.163**	1		
3. İnförmel İletişimin Olumlu Sonuçları	.134**	.366**	1	
4. Açıklık	.295**	.038	.131**	1
5. Kültürel Empati	.404**	-.005	.094*	.540**

$p < .050^*$, $p < .010^{**}$, $p < .000^{***}$

Tablo 10'da gösterilen Spearman Korelasyon analizi sonucunda elde edilen bulgulara göre öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özellikleri alt boyutu olan açıklık ile informal iletişimi kullanma sıklığı arasında pozitif yönde, düşük düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .295^{**}$), açıklık boyutundan informal iletişimin olumlu sonuçları arasında düşük düzeyde pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .131^{**}$), kültürel empati boyutundan informal iletişimi kullanılma nedenleri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu ($r = .404^{**}$) ve son olarak kültürel empati ile informal iletişimin olumlu sonuçları arasında da pozitif yönde ve düşük düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğu ($r = .094^*$) görülmüştür.

Tartışma, Sonuç ve Öneriler

Öğretmenlerin informal iletişim ile çok kültürlü kişilik özellikleri becerilerine yönelik algılarını ölçmek amacıyla yapılan bu çalışmada, öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özelliklerinden kültürel empati ve açıklık alt boyut becerilerini yüksek düzeyde kullandıkları görülmüştür. İnfornel iletişim değişkenine bakıldığında; öğretmenlerin informal iletişimi kullanma sıklığını yüksek, informal iletişimin olumlu sonuçları orta ve kullanma nedenleriyle ilgili düşük düzeyde algıya sahip oldukları görülmüştür. Bu sonuçlardan yola çıkarak öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özelliklerine yönelik algıları değerlendirildiğinde; öğretmenlerin başkalarının ne hissettiğini anlamaya çalıştıkları, başkalarının yüz ifadelerine dikkat ettikleri, ayrıca değişime açık oldukları ve farklı yaklaşımları deneme konusunda olumlu tutumlara sahip oldukları tespit edilmiştir. Çok kültürlü kişilik özelliklerini yüksek düzeyde gösteren öğretmenlerin farklılıklara yaklaşımı konusunda daha serbestçi ve liberal bir tutum içerisinde olmaktadır. Siirt ilinde görev yapan öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özellik becerilerinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. Demir (2012), Gündüz (2013) ve Polat'ın (2009) yapmış oldukları araştırma sonuçları bulgularla paralellik göstermektedir.

Öğretmenlerin informal iletişim becerileri ile ilgili almış oldukları ortalamalara bakıldığında; informal iletişimi kullanma sıklığındaki algı düzeylerinde öğretmenlerin en yüksek ortalama değerine sahip olduğu görülmüştür. Öğretmenler okullarında informal iletişim kurdukları arkadaşlarıyla okul dışında da samimi bir şekilde görüştiklerini belirtmişlerdir. First ve Tomic (2011) ve Sabău ve Bıbu'nun (2012) yapmış oldukları araştırmalarda informal iletişimin örgütlerde kullanılmasının oldukça geniş bir ağ içerisinde olduğunu bulgulaması araştırma sonuçlarını destekler niteliktedir. İnfornel iletişimin bir diğer boyutu olan informal iletişimin olumlu sonuçlarının öğretmen algılarına göre orta düzeyde olduğu görülmüştür. Öğretmenlerin çalışma arkadaşları tarafından desteklenip desteklenmediklerini veya informal iletişimi rahatlamak amacıyla kullanılma sıklığının ise orta düzeyde olduğu söylenebilir. Kısaca informal iletişim, öğretmenler tarafından bilinçli şekilde kullanılabilirse örgütü ve kişiler arası iletişimi olumlu yönde etkileyecektir. Altekin (2004) yapmış olduğu çalışmada örgüt içinde özellikle yöneticilerin astlarıyla aralarında informal iletişim kurmalarının örgüt çalışanlarının motivasyon düzeylerini olumlu yönde etkilediğini ve informal iletişimin örgütsel amaçları gerçekleştirmede etkin olarak kullanılabileceğini ifade etmiştir. Araştırma sonuçları, öğretmenlerin informal iletişimi kullanma nedenleri alt boyut ortalamalarının diğer boyutlara göre düşük düzeyde olduğunu göstermiştir. Bunun nedeni olarak öğretmenlerin kişileri ve durumları eleştirmek, doğru olsun veya olmasın söylentileri dinlemek ve iş arkadaşlarının kendisini ne kadar desteklediğini öğrenmek için informal iletişimi kullanmak istememeleri gösterilebilir.

Araştırmada ele alınan demografik bağımsız değişkenler incelendiğinde, kıdem değişkenine göre öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özelliklerinin alt boyutu olan kültürel empatide anlamlı bir farkın olduğu tespit edilmiştir. Özellikle 11 yıl ve üzeri çalışan öğ-

retmenlerin kültürel empati alt boyutunda kendilerinden daha düşük kıdeme sahip öğretmenlere göre algılarının daha düşük çıktığı tespit edilmiştir. Bu durumun nedeni olarak yüksek kıdeme sahip öğretmenlerin derslerini daha sabit ve kendini tekrarlayan bir eğitim-öğretim süreci anlayışı içerisinde işlemeleri gösterilebilir. Ayrıca 11 yıl ve üzeri kıdeme sahip öğretmenler kendilerini geliştirebilecek eğitim ve öğretim imkânlarından uzak durmaktadırlar.

Araştırmada ele alınan bir diğer bağımsız değişken olan birden fazla dille kendini ifade edebilme değişkeninde üç dil bilenler lehine anlamlı farkın olduğu bulgulanmıştır. Bu durum bize kendilerini farklı dillerle ifade edebilen öğretmenlerin çok kültürlülüğe daha yatkın olduklarını göstermektedir. Özellikle iki veya daha fazla dil bilen öğretmenlerin farklı kültürleri anlama, açık olma becerilerini daha yüksek düzeyde sergileyebilmekte ve farklı kültürel gruplara daha kolay uyum sağlayabilmektedir. Benzer sonuçları Demir (2012) yapmış olduğu araştırmada da ortaya koymaktadır. Bu araştırmaya göre iki veya daha fazla dil bilen danışman hocalar kültürlere duyarlı olma yeterliliklerinde diğer danışman hocalara göre daha başarılı bulunmuştur.

Araştırmada ele alınan son değişken olan çok kültürlü kişilik özellikleri ile informal iletişim becerileri arasındaki ilişki için yapılan korelasyon analiz sonuçları incelendiğinde, öğretmenlerin çok kültürlü kişilik özelliklerinden açıklık boyutuyla informal iletişim kullanıma sıklığı ve informal iletişimin olumlu sonuçları alt boyutlarında anlamlı düzeyde ve pozitif yönde düşük bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Çok kültürlülüğün kültürel empati boyutu ile informal iletişimin kullanıma sıklığı arasında anlamlı, pozitif yönde ve orta düzeyde bir ilişkinin olduğu tespit edilmiştir. Öğretmenlerin başkalarını dinleme, duygularını anlama, yüz ifadeleri ve mimiklere dikkat etme ve başkalarının duygularına önem verme dereceleri arttıkça, okullarda informal iletişimin kullanıma sıklığında da belli bir miktar artışın olacağını göstermektedir.

Sonuç olarak; öğretmenler çok kültürlü kişilik özelliklerinden kültürel empati ve açıklık alt boyut becerilerini yüksek düzeyde sergilemektedir. Ek olarak öğretmenlerin okullarda informal iletişimi yüksek düzeyde kullandıkları görülmüştür. Özellikle öğretmenlerin empati alt boyutuna ve iletişim kurarken yüz ifadelerine daha fazla önem verdikleri, farklılıklara karşı ise açık bit tutum sergiledikleri tespit edilmiştir. Son olarak okullarda informal iletişimin kullanılmasının öğretmenler arasındaki dayanışma ve motivasyonu arttıracığı, öğretmenlerin çalıştıkları görev yerlerine uyum sağlamalarını kolaylaştıracağı da ifade edilebilir. Eğitim yöneticileri ve öğretmenler çok kültürlü eğitim-öğretim süreçlerini okullarında destekler ve iletişimlerinde informal iletişim kanallarını daha fazla kullanabilirlerse okullarında kişisel ve örgütsel amaçları gerçekleştirmekte de daha başarılı olabileceklerdir.

Kaynakça

Akgün, E. Büyüköztürk, Ş. Çakmak, E. ve Karadeniz, Ş. (2015). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (15. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

- Başbay, A. & Kağnıcı, D. Y. (2011). Çokkültürlü yeterlik algıları ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Eğitim ve Bilim*, 36 (161), 199-212.
- Banks, J. A. (2009). *The routledge international compaanion to multicultural education*. Abingdon: Routledge Press.
- Bansal, H.S. & Voyer, P.A. (2000). Word-of-mouth processes within a servicespurchase decision context. *Journal of Service Research*, 3 (2), 166-177.
- Brown, D.H. (2007). *First language acquisition: Principles of language learning and teaching*, 5th Ed. Pearson ESL. Pgs. 24-51.
- Can, A. (2016). *Bilimsel araştırma sürecinde nicel veri analizi*. (4. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.
- Cogan, J. J. & Pederson, P. V. (2001). The development of civic values: case study of the united states of america. *International Journal of Educational Research*, 35, 61-76.
- Demir, S. (2012). Çokkültürlü Eğitimin Erciyes Üniversitesi Öğretim Elemanları İçin Önem Derecesi. *Turkish Studies* 7(4), ss.1453-1475.
- Eğinli, A. T. & Bitirim, S. (2008). Kurumsal başarının önündeki engel: zehirli (toksik) iletişim. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 5(3), 124- 140.
- Eroğlu, E. (2005), Yöneticilerin dedikodu ve söylentiye yönelik davranış biçimlerinin belirlenmesi (afor taşıma hizmetleri a.ş'de bir uygulama). *Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13, 203-218
- First, I. & Tomic, M. (2011). Formal And İnformal Communication Channels İn Creating Corporate Brand İmage And Preference. *Trziste*,1, 45-61.
- Geçikli, F. Serçeoğlu, N. & Üst, Ç. (2011). Örgüt içi iletişim ve iletişim tatmini konaklama işletmelerinde bir uygulama. *iletişim kuram ve araştırma dergisi* (33), 163-184.
- Gündüz, M. (2013) Osmanlı Eğitim Mirası. Ankara, Türkiye: Doğubatı Yayınları
- Gürgen, H. (1997). *Örgütlerd iletişim kalitesi*. İstanbul: Der Yayınları.
- Hossain, M., & Aydın, H. (2011). A Web 2.0-based collaborative model for multicultural education. *Multicultural Education & Technology Journal*, 5(2), 116-128.
- Kaya, İ. & Aydın, H. (2013). *Türkiye'de anadilde eğitim sorunu: Zorluklar, deneyimler ve iki dilli eğitim modeli önerileri*. İstanbul: Ukam Yayınları.
- Kılıçlıoğlu, D. C. (2008). Gizli sarsıntı: Dedikodu *Yeni bir iş Dünyası.com Dergisi*, 16 (2), 5-11.
- Kitsantas, A. & Dabbagh, N. (2010). *Learning to learn with integrative learning Technologies (ILT): A practical guide for academic success*. Greenwich, CT.
- Nieto, S. & Bode, P. (2012). *Affirming diversity: The Sociopolitical Context of Multicultural Education*. 6th Ed. Boston, MA: Pearson.

- Pfiffner, J. M. (1960). Administrative rationality. *Public Administration Review*, 20, (3), 125-132.
- Polat, S.(2009) ‘‘Öğretmen Adaylarının Çok Kültürlü Eğitime Yönelik Kişilik Özellikleri’’, *International Online Journal of Educational Sciences*, 1 (1), 154-164,
- Radhaswamy, P. & Zia, A. (2011). The Importance of Communication, *The IUP Journal Of Soft Skills*, 5(4), 52-56.
- Reiter, A. & Davis, S. N. (2011). Factors influencing pre-service teachers’ beliefs about student achievement: Evaluation of a pre-service teacher diversity awareness program. *Multicultural Education*, 18 (3), 41-46.
- Sabău, M. R. & Bîbu, N. A. (2012). ‘‘Management Communication: A Case Study of Interpersonal Manager-Subordinates Communication At Three High Schools From Bihor.
- Say, Ö. (2013). *21. yüzyılda ulus çok kültürlülük ve etnisite*. Kaknüs Yayınları. İstanbul
- Shibutani's, T. (1996). *Improvised news: A sociological study of rumor*. Indianapolis IN: Bobbs-Merrill.
- Valentin, S. (2006). Addressing diversity in teacher education programs. *Education*, 127(2), 196-202.
- Yakışır, A. N. (2009). *Bir modern olgu olarak çok kültürlülük*. Yayınlanmamış Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yazıcı, S. Basol, G. ve Toprak, G. (2009). Öğretmenlerin çok kültürlü eğitim tutumları: Bir güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37, 229-242.